

З усього висловленого робимо висновок, що земські школи зробили вагомий внесок у розвиток народної освіти, адже земства робили все для того, щоб початкова народна освіта стала загальною в імперії. Це було нелегко, доводилось постійно клопотати перед урядом. Але результати такої роботи були вельми позитивними й прогресивними.

Література

1. Борисенко В. Й. Боротьба демократичних сил за народну освіту на Україні в 60–90–х роках XIX ст. Київ : Наукова думка, 1980. 153 с.
2. Гриценко А.П. Столипінська аграрна реформа початку XX століття на Глухівщині: регіональний аспект. *Сіверщина в історії України*. Зб. наукових праць. Вип. 10. Київ – Глухів: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2017. С. 334 – 337. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/128760/79-Hrytsenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 13.11.2023).
3. Гуз А.М. Культурно-освітня діяльність земських установ в Україні (1864-1914 рр.) : дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Київський ун-т ім. Т.Шевченка. Київ, 1997. 205 с.
4. Гуз А. М. Запровадження земської початкової освіти на території України у другій половині XIX – початку XX ст. *Історичні науки*. Випуск 49. С. 36-41.
5. Калениченко Н., Ільченко Ж. Роль земств у впровадженні навчання рідною мовою в народній школі України (кінець XIX - початок XX ст.). *Український історичний журнал*. 1994. № 1. С. 72-81. URL: <http://history.org.ua/JournALL/journal/1994/1/8.pdf> (дата звернення: 13.11.2023).
6. Лазанська Т. І. Земські школи. URL: <https://cutt.ly/vwIKHt2w> (дата звернення: 13.11.2023).
7. Потій Н. Початковий етап формування мережі земських народних училищ у Чернігівській губернії (1864-1874 рр.). *Сіверянський літопис*. 2009. № 2-3. С. 97-105. URL: <https://cutt.ly/WwIKHr08> (дата звернення: 13.11.2023).

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ В ІМЕНАХ: ГЕРОЙ-ЗАХИСНИК ІГОР БІЛЕВИЧ

Наталія Давиденко,
Світлана Цінько,
Поліна Новикова

Сьогодні на наших очах твориться новітня історія України – історія боротьби, звитяги, слави. Окремі сторінки в цю книгу Слави вписують наші Герої-захисники, одним із яких є наш земляк Ігор Білевич.

У цій розвідці опишемо, яку роль у житті Ігоря Володимировича Білевича (Хорта) відіграла його робота у козацькому клубі «Гарда» (з 2015 року, після повернення із зони бойових дій на сході країни).

Ось як згадує народження творчого тандему співзасновник «Гарди» Роман Дзекелев (Дзига): «Ігор Білевич вперше мене вразив на виставках, де ми інколи зустрічалися. Я бачив його шедеври і по-білому заздрив його золотим рукам. Коли

у 2014 році почалась війна, і він разом з іншими колегами з університету пішов до лав Збройних Сил, я прийшов його проводити. Побачивши на голові козацький чуб, я одразу зрозумів, хто це. Цілий рік я не знав, як він, що з ним відбувається.

Коли він повернувся, ми просто привітались. Відверто кажучи, я тоді, як і більшість із нас, не розумів, через що він пройшов. Той страшний військовий досвід переслідував його, скільки я його й знав.

Доленосна для мене зустріч з ним відбулася навесні 2015 року. Ігор брав участь у виставці декоративно-прикладного мистецтва з нагоди великого культурно-мистецького заходу – звіту міста Глухова. Я тоді в образі козака на сцені виконував номер з шаблями. Ігорю Білевичу дуже це сподобалось, ми поспілкувалися і домовилися зустрітися для того, щоб навчити його деяким елементам фланкування (художнє володіння холодною зброєю).

Зустрівшись і разом потренувавшись, нам стало очевидно, що ми з ним маємо спільні погляди на життя, мистецтво, захоплюємося українським козацтвом, його бойовим мистецтвом.

Почались систематичні тренування. Спочатку в актовій залі університету, а згодом у малій спортивній залі. Ігор багато розповідав про війну, про своїх побратимів, про те, як став Хортом. Уже тоді я зрозумів, що він воїн не за мобілізацією, а за покликанням. Оскільки ми обидва люди творчі, але у різних напрямках, то козацтво стало для нас одним шляхом, який ми почали торувати пліч-о-пліч» [1].

Першим «бойовим хрещенням» новоствореного тандему на сцені став виступ до Дня Збройних сил у районному будинку культури. Роман Дзекелев спробував поставити номер з боєм та фланкуванням на шаблях, а Ігор Білевич приставав на всі його пропозиції у творчому плані, додаючи свої у плані бойовому. Обидва перед виступом дуже хвилювалися, адже хотіли, щоб усе вийшло якнайкраще. Виступ був дуже коротким, але ефектним на всі 100! Гості в залі в захопленні попитискалися до крісел, бо не очікували побачити таку майстерність у володінні зброєю, а учасники виступу завзято махали шаблями під круту музику, ніби забувши, що вони в залі, а не на безмежних степових просторах. Дехто навіть не встиг зрозуміти, що відбулось. А вже після того, як виконавці віддихались, заспокоїлись і зрозуміли, наскільки все неймовірно у них вийшло, прийшла радість. Люди високо оцінили виступ, підходили й дякували.

Усе під час виступу було так природньо, так відточено, так професійно, але ніхто, окрім дружини Світлани Вікторівни, не знав, яких титанічних зусиль вартувало Ігорю Володимировичу перебороти себе й публічно вийти на сцену та виступити у такому амплуа. Світлана Вікторівна була шокована, побачивши свого чоловіка Ігоря Білевича на сцені, адже як ніхто інший знала про його природню сором'язливість.

«Зараз спадає на думку, що, мабуть, така була моя місія в його житті. Я мав зробити все можливе, щоб його побачило якомога більше людей! Щоб він своєю справжністю приковував погляди, втілював і розкривав образ українського козака сучасності, щоб діти та дорослі бачили, що козацтво не у минулому, а тут і зараз, перед вами на сцені», – ділиться спогадами Роман Дзекелев [1].

Згодом прийшло розуміння, що новоутвореній спільноті треба дати назву, щоб регламентувати свою діяльність і окреслити основну мету і завдання. Назву

«Гарда» придумав Роман Дзекелев (це частина шаблі, що захищає руку, а також однойменний елемент захисту в шабельному фехтуванні). Ігор Володимирович підтримав цю ініціативу і разом вони розробили емблему клубу.

Дуже цікава історія вийшла з розробкою емблеми. Ось як про це згадує Роман Дзекелев: «На моє прохання виготовити логотип відгукнулися сестри Дашко. Ми вирішили зробити класного козака у стрибку, який тримає по шаблі у кожній руці. Я мав сфотографуватися з шаблями, підстрибнувши, щоб з моєї світлини можна було перемалювати, домалювавши чуб і довгі вуса. Коли художниці зробили замовлення, то на емблемі ми побачили Хорта» [1].

Згодом до тренувань почали долучатися студенти і діти. Учасники клубу їздили на майстер-класи шабельного і паличного бою, шукали амуніцію, у них виробився певний стиль тренувань. Звісно, всю тренувальну зброю та реквізит для виступів, а головне – клейноди, виготовляв Ігор Білевич. «Ми лише робили якісь кволі спроби йому допомагати, але він максимально прагнув до досконалості, тому

не терпів «абияк». Як наслідок, усе зроблене ним у «Гарді» використовується і дотепер. Але усе це тепер святі речі, бо він їх створив з вірою в серці та благими намірами», – коментує Роман Дзекелев [1].

Батьки, побачивши виступи, хотіли, щоб їхні дітки також вражали публіку, а головне – виховувались в українському дусі.

Уся ця круговерть іноді дуже спантеличувала і дратувала Хорта, бо студентство та учнівство – то дуже специфічні категорії населення. Треба було добряче поганяти, щоб вихованці вивчили хоч якусь частину номера чи навіть деякі елементи.

Учасники клубу систематично готувались до виступів, фестивалів, концертів, майстер-класів. На фестивалях джури (студенти) та козачата (дітвора) бігали ярмарком, Роман Дзекелев вирішував організаційні питання стосовно виступу на концерті та фотографувався з гостями, а Хорт сидів у наметі та різьбив. Його дуже легко було знайти на фестивалях: де стоїть натовп – там і він. Значить, уже розповідає про те, що козаки завжди носили ложку в шкіряному футлярі, а не як москалі – у чоботі. І багато інших історій, а люди просто стояли і зачаровано дивилися, як за лічені хвилини шматок деревини перетворювався на витвір мистецтва.

Кожне тренування і кожен виступ починались з молитви та козацької пісні. Ігор Володимирович запропонував абеткову молитву, яку ще називають косянтиною абетковою молитвою – дуже оригінальний і глибинний твір ІХ століття у перекладі Дмитра Білоуса.

Наводимо її текст:

МОЛИТВА АБЕТКОВА

Аз молюся словом цим до Тебе,
Боже мій, що сотворив на світі
Видимі й невидимі істоти,
Господи, пошли Свого на мене
Духа, щоб зродив у серці Слово,
Єже буде для добра всім сущим
Животворне мудрістю Твоєю.
Затверди Закон – ясний світильник
І дорогу праведного Слова,
Й рід слов'янський сподоби хрещений,
Кротких тих, котрі людьми Твоїми
Ласкою Твоєю нареклися.
Милости вони Твоєї просять.
Нам дай, Боже, всемогутнє Слово,
Отче, Сину й Насвятіший Духу,
Прагнучи я в Тебе допомоги,
Руки вознесу свої до Неба,
Силу й мудрість дай Твою черпати,
Тільки ж Ти даєш снагу достойним,
Упаси нас, Боже, од спокуси,
Фараонської важкої злоби,
Херувимську мисль подай і розум,
Царю наш Небесний, хочу славить
Чудеса Твої предивні вічні,
Шестикрильної снаги спізнати,
Щедре діло, Вчителем творимо,
Юному й похилому доступне;
Язиком новим хвалу воздати
і Отцю, і Сину, і Святому Духу,
і нині і присно і на віки вічні.
Амінь.

Костянтин ПРЕСЛАВСЬКИЙ

Молитва написана у формі акровірша, де кожен рядок починається літерою алфавіту. Молитва одразу припала до душі усім вихованцям. Вона звучала повсякчас, прозвучала і на похоронах Ігоря Володимировича.

«Гарда» прощається з Ігорем Білевичем

Пісні у «Гарді» завжди співали і старовинні козацькі, і сучасні патріотичні. Ігор Володимирович дуже любив слухати Василя Жданкіна, Тараса Компаніченка, стрілецькі, повстанські пісні.

Болючі й щемні спогади Романа Дзекелева про останні дні спілкування з Ігорем Білевичем: «У незліченних розмовах з ним я часто чув: «Братику, ти мене врятував». Мене це спантеличувало. Здавалось, що це перебільшено. Але й прийшло розуміння того, що, повернувшись з війни, яку тоді називали АТО, він не міг знайти спокою в душі. Йому допомагала «Гарда». Вона поглинала його страшні спогади і жахливі думки. Попри свою педагогічну та творчу діяльність, козацтво стало для нього ковтком свіжого повітря та можливістю реалізувати досі не розкритий потенціал. Йому було тяжко. Вік, здоров'я, але висока мета – утвердити українську щирість у серцях дітей та молоді – спонукала його до дій. Він був великою людиною в усіх сенсах цього слова.

Говорячи про патріотизм та все, що з цим пов'язане, зараз розумієш, що то не просто пафосні речі чи самоствердження за рахунок свого іміджу, а реальний сенс життя людини. Віра у виховання свідомих українців супроводжувала його, скільки я його й знаю. З цією вірою він працював, творив, козакував... і побіг у військкомат уранці 24 лютого 2022 року. З вірою в це він бив ворога. З цією вірою в серці віддав своє життя за наше майбутнє» [1].

Також варто зазначити, що Ігор Володимирович залюбки зустрічався з дітьми, демонстрував їм прийоми бойових мистецтв козаків, козацьку зброю, розповідав про звичаї й традиції козацтва.

Література

1. Спогади Романа Дзекелева. Аудіофайл. URL: <https://drive.google.com/file/d/1t898xjY0Z8guR6zW0D0pybbyaGvbIP5L/view> (дата звернення: 10.11.2023).

2. Сумщина запрошує на козацький фестиваль до 362-річчя Конотопської битви. *Укрінформ. Мультимедійна платформа іномовлення України*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3277451-sumsina-zaprosue-na-kozackij-festival-do-362ricca-konotopskoi-bitvi.html> (дата звернення: 10.11.2023).

3. Фестиваль козацької слави. URL: <https://cnt.sumy.ua/festyval-kozatskoi-slavy/> (дата звернення: 10.11.2023).

ГЛУХІВЩИНА У ПЕРІОД УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ 1917-1921 РР.

Марія Самощенко

Буремні роки національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. принесли істотні зміни у життя тогочасної України та м. Глухова.

Перші відголоски революційних змін у Глухові дали про себе знати у березні 1917 р., коли у місті почав функціонувати «Виконавчий комітет громадських установ», який представляв Тимчасовий уряд. 9 березня розпочала роботу Рада робітничих і сільських депутатів. Проте керівництво так і продовжувало здійснювати міська дума та земська управа.

З травня 1917 року у місті розпочалась масова більшовицька агітація та пропаганда. Також у селах Глухівщини червоні створювали виконавчі комітети Рад робітничих і селянських депутатів, у склад яких входили переважно військові дезертири і місцеві злочинці [1, с. 162]. Ситуацію у місті дещо змінило захоплення влади більшовиками на чолі з В.І. Леніним унаслідок Жовтневого перевороту. Новостворена УНР породила хвилю національного українського руху, який у Глухові підтримали інтелігенти зі складу Глухівської земської управи, пізніше до них приєдналися студенти та селяни [2, с. 155]. Для забезпечення правопорядку до міста керівництво УНР командувала декілька збройних загонів. Проте політика УНР зустріла більшовицький супротив.

З Росії до с. Студенок, який став одним з найбільших більшовицьких оплотів, почали прибувати очільники революційного руху, серед них був і славнозвісний В. О. Циганок. За їхнього сприяння бойові загопи були створені у селах Кучерівка, Бачевськ, Суходол, Студенок, Вільна Слобода, які налічували 400 осіб [3, с. 78]. Саме вони 14 січня 1918 р. розпочали наступ на Глухів, їм протистояли загопи української армії. Але того ж дня більшовики зайняли місто, представників колишнього керівництва заарештували та стратили, зокрема був розстріляний міський голова В. Амосов, який був прибічником УНР [1, с. 146]. У Глухові та селах району відбувалися розправи над колишніми поміщиками та місцевими жителями. До червоноармійських загонів, очолюваних В.О. Циганком приймали колишніх злодіїв та арештантів. Саме їхніми силами проводилось стягнення податків з селян на користь більшовицької армії, це також стосувалося залишків продуктів харчування.

Проголошення ІV Універсалу УНР повернуло Глухів до української влади. У лютому 1918 р. Батуринський полк послабив позиції червоноармійців, але тільки на пару тижнів, бо 23 лютого 1918 р. з важкими боями більшовики знову зайняли місто.